

POSŁUGA NAUCZANIA I WYCHOWANIA

Wprowadzenie

- 503.** Zgodnie z nakazem Jezusa Chrystusa „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody [...], uczcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem” (Mt 28, 19–20) zadania nauczycielskie zawsze były przedmiotem szczególnej troski Kościoła. Przez posługę słowa Bożego Kościół Chrystusowy urzeczywistnia Boży plan zbawienia, który jako dzieło Ojca i Syna i Ducha Świętego został objawiony ludziom. Bóg „wielokrotnie i na różne sposoby [...] przemawiał przez proroków” (Hbr 1, 1), a w sposób pełny objawił się ludzkości w Jezusie Chrystusie. Objawione słowo Boże, osiągnąwszy pełnię w Chrystusie, dalej rozbrzmiewa, gdyż zostało skierowane do ludzi wszystkich czasów. Chrystus powołał apostołów i im zlecił kontynuację ewangelizacji.
- 504.** W trosce o ciągłość głoszenia słowa Bożego wśród przyszłych pokoleń apostołowie ustanowili biskupów jako swych następców, przekazując im posłannictwo nauczycielskie (KO 7). Dzięki temu odwieczne słowo Boże trwa nadal i żyje w przepowiadaniu Kościoła. Słowo Boże głoszone przez Kościół jest pouczeniem i zbawczym dzia-

łaniem. Poucza ono o podstawowych prawdach dotyczących Boga, świata i człowieka, objawia odwieczną wolę Bożą jako najwyższą normę moralności oraz tworzy rzeczywistość zbawczą, która daje potrzebną moc dla wiary i przemiany wewnętrznej we wspólnocie Kościoła. W Kościele biskupi są odpowiedzialni za przekaz wiary, a głoszenie orędzia zbawczego należy do ich naczelných zadań (KK 24–25; DB 12). Obowiązek posługi słowa Bożego spoczywa również na prezbiterach i diakonach, pozostających w jedności ze swymi biskupami (DK 4; KK 28; DB 30). Osoby świeckie mogą i powinny uczestniczyć w dziele ewangelizacji, gdyż przez sakramenty chrztu i bierzmowania są pełnymi członkami Mistycznego Ciała Chrystusa. Należy jednak pamiętać, że „dzieło ewangelizacji nie jest niczym aktem osobistym, ale całkowicie kościelnym”, dlatego ten, kto wykonuje czynność ewangelizacyjną, „winien pełnić ją z zachowaniem łączności z Kościołem i jego Pasterzami” (EN 60).

505. Szczególnymi formami posługi słowa Bożego, przez które Kościół wypełnia swe nauczycielskie zadania, są: głoszenie słowa Bożego oraz nauczanie katechetyczne. W wypełnianiu tych nauczycielskich zadań Kościół powinien także korzystać ze środków społecznego przekazu oraz troszczyć się o wychowanie katolickie ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa.
506. Głównym źródłem nauczania i wychowania chrześcijańskiego jest słowo Boże zawarte w Piśmie świętym i w tradycji. Do pozostałych źródeł należą: teksty liturgiczne, pisma Ojców Kościoła, wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, symbole wiary, świadectwa świętych i refleksje teologiczne (DOK 96).

507. Synod podejmując refleksję nad nauczaniem i wychowaniem chrześcijańskim sięga do podstawowych dokumentów kościelnych i państwowych.

Dokumenty Kościoła

1. Kodeks Prawa Kanonicznego (1983)
2. Katechizm Kościoła Katolickiego (1994)
3. Karta Praw Rodziny

Dokumenty Soboru Watykańskiego II

1. Konstytucja o liturgii świętej (1965)
2. Konstytucja o objawieniu Bożym (1965)
3. Konstytucja dogmatyczna o Kościele (1965)
4. Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim (1965)
5. Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele (1965)
6. Dekret o posłudze i życiu kapłanów (1965)
7. Dekret o apostołstwie świeckich (1965)

Dokumenty i przemówienia papieskie

1. Paweł VI, Adhortacja apostołska *Evangelii nuntiandi* (1975)
2. Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis* (1979)
3. Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Catechesi tradendae* (1979)
4. Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Familiaris consortio* (1981)
5. Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Christifideles laici* (1989)
6. Jan Paweł II, List Apostolski *Tertio millennio adveniente* (1994)
7. Jan Paweł II, List Apostolski *Novo millennio ineunte* (2001)
8. Jan Paweł II, Przekroczyć próg nadziei (1994)
9. Jan Paweł II, List do wszystkich kapłanów Kościoła na Wielki Czwartek (1985)

10. Jan Paweł II, Wierzę w Boga Ojca Stworzyciela (1987)
11. Jan Paweł II, Przemówienie do biskupów polskich w czasie wizyty *ad limina* (1998)
12. Jan Paweł II, Chleb życia wiecznego (1987)

Dokumenty Kongregacji
do spraw Wychowania Katolickiego

1. Katolik świecki świadkiem życia w szkole
2. Szkoła katolicka (1977)
3. Świecki katolik świadkiem wiary w szkole
4. Religijny wymiar wychowania w szkole katolickiej (1988)

Dokument Kongregacji do Spraw Duchowieństwa
Dyrektorium ogólne o katechizacji (1998)

Dokument Międzynarodowej Rady do spraw Katechezy
Katecheza dorosłych we wspólnocie chrześcijańskiej (2001)

Dokumenty Kościoła w Polsce

1. Dokumenty duszpastersko-liturgiczne (1999)
2. Wytyczne dla szkół katolickich w Polsce (1999)
3. Katechizm dla dorosłych (1999)
4. II Polski Synod Plenarny (2001)
5. Podstawa programowa katechezy Kościoła Katolickiego w Polsce (2001)
6. Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce (2001)
7. Program nauczania religii (2001)

Dokumenty Kościoła Gdańskiego

1. II Synod Gdański (1976)
2. Zarządzenie Biskupa Gdańskiego w sprawie powrotu katechezy do szkół (1990)

Dokumenty państwowo-kościelne

1. Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczypospolitą Polską (1993)
2. Porozumienie pomiędzy Konferencją Episkopatu Polski oraz Ministrem Edukacji Narodowej w sprawie kwalifikacji wymaganych od nauczyciela religii (6 września 2000)
3. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (kwiecień 1997)
4. Ustawa o systemie oświaty (7 września 1991)

III. Dokumenty Ministerstwa Edukacji Narodowej

1. Karta Nauczyciela (2000)
2. Zarządzenie w sprawie umożliwienia dzieciom i młodzieży szkolnej uczestniczenia w katechezie parafialnej (23 października 1981)
3. Instrukcja Ministra Edukacji Narodowej dotycząca powrotu nauczania religii do szkoły w roku szkolnym 1990/91 (3 sierpnia 1990)
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia (10 października 1991)
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych (14 kwietnia 1992).
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych (30 czerwca 1999)
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (15 lutego 1999)

8. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych (21 marca 2001)
9. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych (6 listopada 2001).

POSŁUGA SŁOWA

508. Sobór Watykański II akcentuje wymiar liturgiczny katechezy, choć charakter katechetyczny ma także sama liturgia (KL 10). O tym związku między liturgią i katechezą powinni pamiętać zarówno przygotowujący liturgię, jak i ci, którzy ją sprawują. Bardzo ważnym miejscem przepowiadania słowa Bożego są: homilia, kazanie, rekolekcje i misje święte, a także szeroko pojęta katecheza.

Homilia

509. Szczególne i uprzywilejowane miejsce w liturgicznej posłudze słowa Bożego zajmuje homilia. Budzi i rozwija wiarę, którą pogłębia katecheza. Wszystkich chrześcijan zachęca się, by codziennie podejmowali swoją duchową pielgrzymkę w prawdzie, dziękczynieniu i uwielbieniu (CT 48).

Rekolekcje parafialne i szkolne

- 510.** Szczególnym czasem do przepowiadania słowa Bożego są rekolekcje. Proboszczowie mają obowiązek co roku zorganizować w parafii rekolekcje dla ogółu wiernych. Najbardziej stosowym czasem jest okres Wielkiego Postu. Zachęca się także do przeprowadzenia rekolekcji adwentowych.
- 511.** W okresie Wielkiego Postu należy w parafii organizować rekolekcje dla dzieci, młodzieży, studentów i dorosłych. Synod przypomina, że wszyscy uczniowie uczęszczający na naukę religii w szkole uzyskują trzy kolejne dni zwolnienia z zajęć szkolnych w celu odbycia rekolekcji wielkopostnych.
- 512.** Rekolekcje wielkopostne są wielką wartością w programie wychowawczym szkoły. Winny one podejmować różne aspekty wiary, uczyć modlitwy, uczestnictwa w liturgii, odpowiedzialności za Kościół i świat.
- 513.** W Archidiecezji Gdańskiej uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych uczestniczą w rekolekcjach w parafii zamieszkania. Jeśli do danej szkoły podstawowej i gimnazjum uczęszczają uczniowie z sąsiednich parafii, wówczas księża proboszczowie powinni ustalić jeden termin rekolekcji.
- 514.** Rekolekcje dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych odbywają się na terenie całej Archidiecezji Gdańskiej w jednym terminie (czwartek, piątek, sobota przed Niedzielą Palmową). Młodzież szkół ponadgimnazjalnych uczestniczy w rekolekcjach w parafii zamieszkania.

- 515.** Zaleca się podzielić zajęcia rekolekcyjne na dwie części: liturgiczną i duszpastersko-wychowawczą. Pierwsza z nich winna się odbywać w świątyni, a druga w pomieszczeniach szkolnych lub parafialnych. Na pierwszą część składają się: Msza święta, nabożeństwa, adoracje, sakrament pokuty i pojednania oraz konferencje, a na drugą różnego typu warsztaty, konkursy, inscenizacje, koncerty, pielgrzymki itp.
- 516.** Opieka nad uczniami w czasie rekolekcji spoczywa na wszystkich katechetach. Do nich należy wypracowanie szczegółów organizacyjnych rekolekcji, które powinny być wcześniej uzgodnione z ks. proboszczem i dyrekcją szkoły. Do współpracy należy zaprosić rodziców, grupy parafialne oraz grono pedagogiczne.

Rekolekcje zamknięte

- 517.** Szczególnie skuteczną i godną polecenia formą oddziaływania duszpasterskiego są rekolekcje zamknięte. Temu celowi służą domy rekolekcyjne na terenie Archidiecezji Gdańskiej. Wskazane jest, by rekolekcje zamknięte organizować dla jednorodnych grup duszpasterskich, jak np. katecheci, nauczyciele, nadzwyczajni szafarze komunii świętej czy ministranci.
- 518.** Na szczególne podkreślenie zasługują rekolekcje dla młodzieży maturalnej, które powinny stanowić integralny element katechezy w szkole ponadgimnazjalnej. Odpowiedzialność za te rekolekcje spoczywa na powołanym przez Biskupa diecezjalnego Archidiecezjalnym Duszpasterzu Młodzieży oraz na katechetach uczących w szkołach ponadgimnazjalnych.

519. Bardzo ważną formą doskonalenia są w Kościele Gdańskim rekolekcje zamknięte dla katechetów. Synod przypomina, że katecheci Archidiecezji Gdańskiej zobowiązani są do uczestnictwa przynajmniej raz na trzy lata w rekolekcjach zamkniętych organizowanych przez Wydział Katechetyczny.

Misje święte

520. Niezmiernie ważną formą głoszenia słowa Bożego są misje parafialne. Mają one na celu m.in.: ożywienie wiary, pogłębienie procesu przemiany wewnętrznej, zespolenia wokół słowa Bożego i Eucharystii, a także rozbudzenie odpowiedzialności za losy dzieła Bożego w parafii i świecie.

Katecheza

521. Dokumenty katechetyczne Kościoła pojmują katechezę jako element posługi słowa Bożego w Kościele. Jest ona działaniem eklezjalnym, a Kościół stanowi jej prawdziwy i rzeczywisty podmiot. Katecheza jest pogłębionym przekazem orędzia zbawienia, zawierającym trzy harmonijnie powiązane ze sobą elementy: biblijny, teologiczno-doktrynalny i egzystencjalny (DOK 78; DK 18).

Jan Paweł II określa katechezę jako wychowanie w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych przez całościowe i systematyczne nauczanie doktryny chrześcijańskiej w celu pełnego wtajemniczenia w pełnię życia chrześcijańskiego (CT 18; KKK 5). W określeniu tym wyróżnia się zatem trzy podstawowe funkcje katechezy: wychowanie w wierze, nauczanie doktryny chrześcijańskiej oraz wtajemniczenie w życie wiarą (DK 18).

522. Katecheza winna być powiązana z całą duszpasterską i misyjną działalnością Kościoła (CT 18). Nadrzędnym

jej celem jest nie tylko spotkanie z Jezusem, ale zjednoczenie, a nawet głęboka z Nim zażyłość (KKK 426; CT 5). Katecheza zatem ma charakter chrystocentryczny. Związek Chrystusa z Kościołem i z ludźmi implikuje z kolei eklezyocentryzm i chrześcijański personalizm katechezy.

- 523.** Cele katechezy osiągane są przez realizację zadań, jakie stawia się odpowiedzialnym za katechezę. Do najistotniejszych jej zadań należy: rozwijanie poznania wiary, wychowanie liturgiczne, formacja moralna, wychowanie do modlitwy, wychowanie do życia wspólnotowego oraz wprowadzenie do misji.

POSŁUGA NAUCZANIA I WYCHOWANIA W KATECHEZIE

- 524.** Na mocy Konstytucji z 1921 r. i Konkordatu z 1925 r. nauczanie religii obowiązywało katolików we wszystkich szkołach oprócz szkół wyższych. W ramach katechezy odbywały się niektóre praktyki religijne: wspólne nabożeństwa w niedziele oraz na początku i końcu roku szkolnego, trzydniowe rekolekcje, wspólna modlitwa przed i po lekcjach.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej komunistyczne władze państwowe zmierzały do laicyzacji państwa, a wstępem do tego było odrzucenie 12 września 1945 r. Konkordatu z 1925 r. Od 1949 r. zaczęto zwalniać ze szkół państwowych kapłanów i osoby zakonne, naukę religii przesuwając na pierwsze i ostatnie godziny lekcyjne, a tak-

że usuwać książki religijne z bibliotek szkolnych. Zaczęto likwidować i przejmować szkoły prowadzone przez Kościół. W sytuacji tak rosnącej laicyzacji oraz dla uchronienia Kościoła, z inicjatywy ks. Prymasa Stefana Wyszyńskiego, Episkopat Polski podpisał z władzami państwowymi porozumienie, którego celem było unormowanie stosunków między komunistycznym państwem a Kościołem. Porozumienie podpisano 14 kwietnia 1950 r. Stwierdzono w nim m.in., że nie będzie likwidacji szkół prowadzonych przez Kościół, a nauka religii będzie prowadzona w szkołach publicznych bez przeszkód, a także nie będą ograniczane praktyki religijne. Mimo to od 1951 r. likwidowano systematycznie szkoły katolickie, usuwano religię ze szkół, a w miejsce modlitwy wprowadzono apele. W 1955 r. nauka religii była jedynie w 19% szkół, a uczęszczało na nią tylko 22% uczniów.

Po politycznym przełomie 1956 r. Ministerstwo Oświaty wprowadziło naukę religii w szkołach jako przedmiot nadobowiązkowy. Nauczanie odbywało się przed lub po lekcjach. Od 1958 r. zaczęto jednak zwalniać zakonników ze szkół oraz zakazano zawieszać w nich krzyże. Mimo protestów Episkopatu Polski i katolików świeckich władze komunistyczne 15 lipca 1961 r. formalnie usunęły religię ze szkół.

Usunięcie nauczania religii ze szkół publicznych w 1961 r. zmusiło rodziców dzieci należących do Kościoła katolickiego oraz duchowieństwo do uruchamiania punktów katechetycznych poza szkołą. W 1987 r. punktów katechetycznych w diecezji chełmińskiej było 960, a w diecezji gdańskiej – 252.

W wyniku nowej sytuacji politycznej w 1989 r. nauka religii została przywrócona w przedszkolu i w szkole „Ustawą o systemie oświaty” z 1991 r., a jej szczegółowe

kwestie reguluje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 1992 r. Nauczanie religii w państwowych placówkach oświatowych zostało zagwarantowane w Konstytucji RP z 1997 r. (art. 53, ust. 4) oraz w Konkordacie z 1993 r., który stwierdza: „uznając prawo rodziców do religijnego wychowania dzieci oraz zasadę tolerancji Państwo gwarantuje, że szkoły publiczne podstawowe i ponadpodstawowe oraz przedszkola, prowadzone przez organy administracji państwowej i samorządowej, organizują zgodnie z wolą zainteresowanych naukę religii w ramach planu zajęć szkolnych i przedszkolnych” (art. 12.1).

Katecheza powróciła do szkół od 1 września 1990 r., a w Kościele Gdańskim przygotowanie do sakramentu Eucharystii i bierzmowania pozostało przy parafii.

525. Katecheza w szkole, jako jeden z przedmiotów nauczania, miała zawsze charakter nauki prawd wiary. Natomiast podstawy wiary i życia chrześcijańskiego przekazywała rodzina, wierna tradycjom chrześcijańskim. Katecheci pracujący w szkołach wspierali rodziców w wychowaniu chrześcijańskim.
526. Obok katechezy w szkołach prowadzona była w parafiach katecheza dla dorosłych, m.in. należących do ruchów i stowarzyszeń katolickich. W okresie powojennym (oprócz wyżej wymienionych) nowymi formami katechezy dla dorosłych były m.in. kursy przedmażeńskie, katecheza rodziców przed przystąpieniem dzieci do sakramentów świętych, wykłady dla inteligencji Wybrzeża, dni kultury chrześcijańskiej, konferencje, np. dla robotników czy ludzi morza.

ODPOWIEDZIALNI ZA POSŁUGĘ KATECHETYCZNĄ W KOŚCIELE GDAŃSKIM

Wspólnota chrześcijańska

- 527.** Za posługę katechetyczną winna się czuć odpowiedzialna cała wspólnota chrześcijańska (DOK 219). Katecheza to zbiorowy obowiązek całego Kościoła – Kościoła katechizowanego i katechizującego. We wspólnocie wiary i miłości jesteśmy równocześnie katechetami i katechizowanymi. Wspólnota chrześcijańska jest jednocześnie głoszącą słowo Boże, jak i słuchającą tego słowa i dającą o nim świadectwo.
- 528.** Ci, którzy głoszą słowo Boże w imieniu Kościoła, winni pamiętać, że są również jego adresatami. Ta odpowiedzialność za katechezę jest zarazem wspólna, jak i zróżnicowana. Każdy w swoim zakresie, odpowiednio do swojej szczególnej pozycji w Kościele, realizuje określone zadania w kształtowaniu i rozwijaniu wiary oraz daje o niej świadectwo (DOK 216; NMI 40).

Biskupi

- 529.** Pierwszymi katechetami w diecezji są biskupi. Do ich głównych obowiązków należy głoszenie Ewangelii. Są oni zwiastunami wiary oraz jej nauczycielami i w świetle Ducha Świętego wyjaśniają treść wiary (DOK 222; CT 63; KO 8).
- 530.** Troska biskupów o katechezę, jako pierwszych katechetów Kościoła diecezjalnego, powinna się wyrażać w podejmowaniu następujących działań:
- w katechizowaniu wiernych swej diecezji,
 - w czuwaniu nad prawowiernością i autentycznością przekazywanej wiary,

- koordynacji podejmowanych w diecezji działań katechetycznych, organizowanych przede wszystkim przez wydział katechetyczny.

Kapłani

531. Szczególnie ważna rola w dziele katechizacji przypada kapłanom, którzy na mocy święceń są wychowawcami w wierze (DK 6). Winni więc dołożyć jak największych starań, aby wierni należący do wspólnoty, którą współtworzą, nieustannie wzrastali w wierze (DOK 225; KK 25).
532. Dyrektorium ogólne o katechizacji nazywa kapłanów katechetami katechetów (DOK 225; KK 25). Kapłani winni pomagać katechetom w realizacji ich powołania. Wynika ono z chrztu i jest wypełniane na mocy misji powierzonej im przez Kościół oraz troski o ich należyłą formację.
533. Kapłani podejmujący obowiązek katechizowania w szkole winni sumiennie wypełniać to zadanie. Ich postawa jest bowiem czytelnym świadectwem zarówno dla wierzących, jak i niewierzących. Obok obowiązków szkolnych powinni oni roztoczyć duszpasterską opiekę nad całym środowiskiem szkolnym, a także zabiegać o harmonijną i życzliwą współpracę z gronem nauczycielskim i władzami szkoły.
Biskup diecezjalny może skierować niektórych kapłanów do wyłącznej pracy katechetycznej, ustanawiając ich prefektami.

Osoby zakonne

534. Zgromadzenia i instytuty zakonne w Archidiecezji Gdańskiej głoszą Dobrą Nowinę w ramach katechezy

w przedszkolach, szkołach, we wspólnocie parafialnej, a także wśród chorych i ubogich.

- 535.** W ramach działalności katechetycznej charyzmaty różnych wspólnot zakonnych nadają jej własne akcenty, często o wielkiej głębi religijnej, społecznej i pedagogicznej. Katecheci powinni jednak zawsze uwzględniać przepisy Kościoła (DOK 229).

Katecheci świeccy

- 536.** Powołanie osób świeckich do posługi katechetycznej wynika z przyjęcia sakramentu chrztu i umocnienia w sakramencie bierzmowania. Ci wierni świeccy, którzy odczuwają szczególne powołanie, aby być katechetami, otrzymują od Kościoła misję do wypełniania tego zadania. Jest ona z jednej strony wyrazem zaufania Kościoła, w imieniu którego nauczają, z drugiej zaś znakiem powołania, by innych prowadzić do Chrystusa, dzieląc się łaską wiary (KKK 429; DOK 231).
- 537.** Katecheci podejmujący się posługi katechetycznej winni spełniać odpowiednie wymogi, zarówno religijne, moralne, jak i merytoryczne, które określają przepisy prawa kościelnego i oświatowego.

Rodzice

- 538.** Rodzina chrześcijańska jako Kościół domowy jest uprzywilejowanym i pierwszym miejscem wychowania w wierze. Pierwsze pouczenia i przeżycia religijne w domu rodzinnym są fundamentem dalszego życia religijnego. Katecheza rodzinna poprzedza i ubogaca pozostałe formy nauczania wiary i im towarzyszy (KKK 2226; CT 67).

539. Pierwszymi i głównymi wychowawcami dziecka są rodzice. Mają oni obowiązek stworzyć atmosferę rodzinną przepojoną miłością i szacunkiem dla Boga i ludzi, aby sprzyjała osobistemu i społecznemu wychowaniu dzieci (DWCH 3).
540. Prawo do wychowania oznacza w szczególności prawo do wychowania dzieci według własnych tradycji religijnych i kulturowych za pomocą koniecznych środków, narzędzi czy instytucji, które w wychowaniu winny wspierać rodzinę (FC 4).
541. Synod przypomina naukę Soboru Watykańskiego II, który uczy, że rodzice mają pierwszy i nienaruszalny obowiązek oraz prawo do wychowywania dzieci. Winni oni się cieszyć prawdziwą wolnością w wyborze szkół (DWCH 6). Rodzice katolicy winni posyłać dzieci, jeśli jest to tylko możliwe, do szkół katolickich (DWCH 8).
542. Zadaniem rodziców katolickich jest zagwarantowanie dzieciom możliwości uczestniczenia w katechezie w przedszkolu, w szkole i w parafii. W sprawach dotyczących wychowania chrześcijańskiego swoich dzieci rodzice winni ściśle współpracować z ks. proboszczem oraz katechetą.
543. Rodzice, jako pierwsi katecheci, winni szczególnie troszczyć się o to, by ich dzieci:
- otrzymały chrzest święty zaraz po urodzeniu,
 - uczyły na katechezę szkolną i sakramentalną w parafii,
 - zostały przygotowane i przystąpiły do sakramentu pokuty i Eucharystii,

- przyjęły sakrament bierzmowania,
- brały czynny udział w życiu liturgicznym i sakramentalnym Kościoła,
- kierowały się w życiu zasadami chrześcijańskimi.

POSŁUGA KATECHETYCZNA W ARCHIDIECEZJI GDAŃSKIEJ

Wydział Katechetyczny

544. Na terenie Archidiecezji Gdańskiej organem kierującym katechizacją w imieniu biskupa diecezjalnego jest Wydział Katechetyczny. Do zadań Wydziału Katechetycznego należy:

- czuwanie nad organizacją i realizacją katechizacji w diecezji,
- opieka merytoryczna i metodyczna nad katechetami,
- troska o systematyczne podnoszenie kwalifikacji katechetów przez organizowanie konferencji metodycznych, warsztatów szkoleniowych, kursów, katechez pokazowych,
- opracowywanie we współpracy z diecezjalnymi wizytatorami katechetycznymi planu wizytacji katechetycznych w archidiecezji oraz wizytowanie katechetów,
- wszechstronna współpraca z wizytatorami katechetycznymi, z diecezjalną radą katechetyczną oraz z doradcami metodycznymi do spraw nauczania religii,
- troska o pomoce dydaktyczne i formacyjne dla katechizowanych oraz pomoce formacyjne, duszpasterskie i metodyczne dla katechetów,

- redagowanie powstałych w 1998 r. Gdańskich Materiałów Katechetycznych,
- powoływanie ekspertów do opiniowania nowych pomocy katechetycznych,
- prowadzenie dokumentacji pracy i formacji katechetów oraz dokumentacji stanu katechizacji w przedszkolach i w szkołach,
- troska o duchową formację katechetów ze szczególnym uwzględnieniem organizowania rekolekcji, dni skupienia,
- współpraca z Instytutem Stałej Formacji Kapłańskiej Archidiecezji Gdańskiej oraz z uczelniami katolickimi Kościoła Gdańskiego,
- współpraca z Pomorskim Kuratorium Oświaty oraz z ośrodkami doskonalenia zawodowego,
- współpraca z Komisją Episkopatu Polski ds. Wychowania Katolickiego.

Wizytatorzy katechetyczni

- 545.** Do wizytowania zajęć lekcji religii w przedszkolach i w szkołach upoważnieni są wizytatorzy katechetyczni mianowani przez biskupa diecezjalnego. Obecnie w Kościele Gdańskim jest 62 wizytatorów nauki religii.
- 546.** Wizytatorzy katechetyczni wspierają pracę Wydziału Katechetycznego i hospitują lekcje religii w celu pomocy nauczycielowi religii w dobrym wypełnianiu jego obowiązków, a także w celu zabezpieczenia prawidłowego funkcjonowania lekcji religii w przedszkolu i szkole.
- 547.** Do obowiązków wizytatorów katechetycznych należy:
- a) wizytacja katechetów,
 - b) omówienie z rządcą parafii stanu katechizacji,

- c) składanie do Wydziału Katechetycznego pisemnych sprawozdań z hospitacji,
- d) uczestniczenie w konferencjach organizowanych przez Wydział Katechetyczny.

548. Wizytacja katechetyczna odbywa się zgodnie z instrukcją wizytacji katechetycznych Archidiecezji Gdańskiej (zob. załącznik).

Rada katechetyczna

549. W 1998 r. została powołana rada dekanalnych referentów katechetycznych, do której należy 20 katechetów świeckich współpracujących ściśle z Wydziałem Katechetycznym. W 2001 r. – zgodnie z Dyrektoriem Katechetycznym Kościoła Katolickiego w Polsce (DKP 138) – została powołana Rada Katechetyczna Archidiecezji Gdańskiej, będąca organem doradczym biskupa diecezjalnego w zakresie posługi katechetycznej. Do jej głównych zadań należy:

- a) przygotowanie i opiniowanie programów katechetycznych,
- b) koordynacja formacji katechetów,
- c) wspieranie inicjatyw katechetycznych w diecezji,
- d) wypełnianie zadań nałożonych przez ustawy diecezjalne,
- e) wykonywanie zadań zleconych przez biskupa diecezjalnego.

550. W skład Rady Katechetycznej Archidiecezji Gdańskiej wchodzi pracownicy Wydziału Katechetycznego oraz osoby mianowane przez biskupa diecezjalnego spośród kapłanów, osób zakonnych i katechetów świeckich. Rada Katechetyczna Archidiecezji Gdańskiej realizuje swe

zadania na podstawie regulaminu nadanego przez biskupa diecezjalnego (zob. załącznik).

Doradcy metodyczni

551. Doradcy metodyczni współpracują ze wszystkimi ośrodkami metodycznymi. Do szczególnych zadań doradców metodycznych należy:

- organizowanie konferencji metodycznych, warsztatów szkoleniowych, kursów i katechez pokazowych,
- gromadzenie, opracowanie i upowszechnianie nowych metod, technik i środków dydaktycznych,
- wspomaganie rozwoju zawodowego nauczyciela religii.

Personel katechetyczny

552. Personel katechetyczny Archidiecezji Gdańskiej w 2001 r. stanowi 912 osób, w tym: proboszczowie – 62; wikariusze – 301, diakoni – 17, alumni – 3; siostry zakonne – 116, bracia zakonnicy – 1; katecheci świeccy – 402.

553. Katecheta, pragnący pełnić posługę nauczania w przedszkolu i w szkole, musi uzyskać do biskupa diecezjalnego misję kanoniczną. Warunkiem jej otrzymania są:

- a) wykształcenie teologiczne i pedagogiczne,
- b) kwalifikacje religijno-moralne,
- c) prośba ks. proboszcza,
- d) oświadczenie o katechizowaniu zgodnie z nauczaniem Kościoła i o dawaniu świadectwa chrześcijańskiego życia.

554. Na terenie Kościoła Gdańskiego potrzebne kwalifikacje katechetyczne zdobywa się w Gdańskim Seminarium Duchownym w Gdańsku Oliwie, w Gdańskim Instytucie Teologicznym w Gdańsku Wrzeszczu oraz w Archidiece-

zjalnym Kolegium Teologicznym w Gdyni. Studia winny być zakończone osiągnięciem tytułu magisterskiego.

- 555.** Kwalifikacje do nauczania religii w przedszkolu i w szkole posiadają wszystkie osoby, o których stanowi porozumienie pomiędzy Konferencją Episkopatu Polski oraz Ministrem Edukacji Narodowej z 2000 r. oraz dokumenty państwowe (zob. załączniki).
- 556.** Wszyscy katecheci zobowiązani są do stałej formacji, dlatego powinni uczestniczyć w spotkaniach katechetycznych prowadzonych na szczeblu diecezjalnym, dekanalnym i parafialnym. Formację katechetyczną kapłanów realizuje Instytut Stałej Formacji Kapłańskiej Archidiecezji Gdańskiej.
- 557.** Katecheci zatrudnieni w przedszkolu i w szkole są zobowiązani również do:
- sumiennego wypełniania swoich szkolnych obowiązków,
 - czynnego uczestnictwa w duszpasterstwie parafii,
 - pomocy w organizacji i przeprowadzeniu rekolekcji wielkopostnych,
 - nauczania religii zgodnie z programem katechetycznym obowiązującym w Kościele Gdańskim, a także do jego wcześniejszej prezentacji uczniom, rodzicom i władzom przedszkola i szkoły,
 - uczestnictwa przynajmniej raz na trzy lata w rekolekcjach organizowanych przez Wydział Katechetyczny.
- 558.** W razie niewypełniania obowiązków przez katechetę misja kanoniczna może być wycofana. Wycofanie skierowania odbywa się na pisemną prośbę ks. proboszcza lub ks. wizytatora kierowaną do Wydziału Katechetycznego.

559. Katecheta powinien poszukiwać różnych środków wspierających i ułatwiających przebieg procesu nauczania i uczenia się, przyczyniają się one bowiem do poszerzenia zasięgu kontaktu uczącego się z poznawaną rzeczywistością. Do środków dydaktycznych należą zarówno pomoce naukowe, z których korzysta katecheta, jak i przedmioty indywidualnego wyposażenia uczniów: Pismo święte, podręczniki i zeszyty.
560. Katecheta ułatwia katechizowanym dostęp do różnorodnych środków dydaktycznych. Na uwagę zasługują środki masowego przekazu, których we współczesnej katechezie nie powinno zabraknąć. Oprócz tradycyjnych środków masowego przekazu wskazane jest korzystanie ze środków multimedialnych, które mogą użytecznie wspierać proces dydaktyczny w katechezie, jak również mogą być przydatne do pełnej dojrzałości chrześcijańskiej i rozwoju wiary zrodzonej w ich sercu (CT 19). Należy jednak pamiętać, że żadne narzędzie dydaktyczne nie może zastąpić osobistego spotkania i relacji katechety i katechizowanego (EN 41–46).
561. Kapłani zobowiązani są do stroju duchownego podczas katechezy w parafii, w przedszkolu i w szkole. Katecheci świeccy winni pamiętać, że stosownym ubiorem wyrażają charakter swojego powołania.
562. Olimpiady i konkursy wiedzy religijnej przyczyniają się do rozwoju dzieci i młodzieży oraz sprzyjają popularyzacji zainteresowań i osiągnięć uczniów, a także są czynnikiem wyzwalającym aktywność pedagogiczną katechetów. Olimpiady i konkursy religijne powinny być organizowane przez katechetów na terenie parafii i szkoły podczas całego roku szkolnego.

- 563.** Synod przypomina naukę Soboru Watykańskiego II, że katecheci są szczególnie powołani do tego, aby czynić Kościół obecnym i aktywnym w takich miejscach i takich okolicznościach, gdzie jedynie przy ich pomocy może on się stać solą ziemi (KK 33). Nauczyciel religii jest nie tylko nauczycielem, ale też wychowawcą i świadkiem wiary (SK 22). Katecheza nie może więc być traktowana jak zwykła praca zawodowa, gdyż jej celem jest szerzenie orędzia Chrystusowego i z tej racji jest ona powołaniem i zarazem misją. Jest powołaniem, gdyż Chrystus powołuje tych, którzy pragną podjąć tę działalność. Jest misją, gdyż od początku Kościół prowadzi katechezę, aby wypełnić zalecenie zmartwychwstałego Zbawiciela.

KATECHEZA W PRZEDSZKOLU I W SZKOLE

- 564.** Na terenie Kościoła Gdańskiego w 2001 r. znajduje się 732 placówek publicznych i niepublicznych (bez szkół katolickich), w tym: 179 przedszkoli, 305 szkół podstawowych, 127 gimnazjów, 115 szkół ponadgimnazjalnych, 6 ośrodków szkolno-wychowawczych. Na katechezę uczęszcza: w przedszkolach 9842 dzieci; w szkołach podstawowych 90 518; w gimnazjach 26 978; w szkołach ponadgimnazjalnych 41 884 i w ośrodkach szkolno-wychowawczych 1953 uczniów. Na katechezę nie uczęszcza: w przedszkolach 150; w szkołach podstawowych 1280; w gimnazjach 468; w szkołach ponadgimnazjalnych 2885 osób; w ośrodkach szkolno-wychowawczych 52. W sumie na katechezę uczęszcza 171 175

osób, a nie uczęszcza 4835 osób (w tym 198 uczęszcza na etykę, a 1568 to osoby innego wyznania).

Synod postrzega tak wysoką frekwencję uczestnictwa na lekcjach religii jako dar a zarazem wezwanie do pełniejszego wykorzystania tej posługi słowa w procesie ewangelizacji i formacji religijnej dzieci i młodzieży.

PRZEDSZKOLA I SZKOŁY PUBLICZNE

- 565.** Nauczanie religii mieści się w zakresie ogólnych zadań przedszkola i szkoły zmierzających do kształtowania człowieka w jego podstawowych wymiarach i jest bardzo ważnym narzędziem formacji człowieka. Jako forma posługi słowa nauczanie religii w przedszkolu i w szkole uobecnia Ewangelię w wymiarze personalnym, kulturowym i interdyscyplinarnym (DOK 73; ŚK 15–24).
- 566.** Katecheza jest prowadzona na życzenie rodziców (opiekunów prawnych) w ramach planu zajęć przedszkola i szkoły lub na życzenie samych uczniów (po osiągnięciu pełnoletności).
- 567.** W Archidiecezji Gdańskiej katecheza w przedszkolu powinna się odbywać w wymiarze 2 zajęć tygodniowo w każdej grupie wiekowej. Natomiast w szkołach podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych i artystycznych w wymiarze 2 lekcji religii. Wymiar katechez może być zmniejszony jedynie za pisemną zgodą biskupa diecezjalnego.

Przedszkola i szkoły niepubliczne

- 568.** Przedszkola i szkoły niepubliczne, czyli społeczne i prywatne, nieokreślane mianem katolickich, kierują się własnymi przepisami. Należy jednak zadbać, by organ założycielski zorganizował lub umożliwił nauczanie religii w szkole.
- 569.** Odpowiedzialność w tej sprawie spoczywa na ks. proboszczu parafii, na której terenie znajdują się przedszkola i szkoły, oraz na rodzicach uczniów.
- 570.** Do nauczania religii w przedszkolach i szkołach niepublicznych stosuje się zasady odnoszące się do nauczania religii w przedszkolach i szkołach publicznych.

Przedszkola i szkoły katolickie

- 571.** Ważnymi ośrodkami formacji intelektualnej i moralnej dla dzieci i młodzieży są przedszkola i szkoły katolickie. W 2001 r. na terenie Archidiecezji Gdańskiej znajdowało się 11 przedszkoli, 4 szkoły podstawowe, 5 szkół gimnazjalnych i 5 szkół licealnych. Do wymienionych instytucji katolickich uczęszczało ogółem 2023 osób, w tym: 604 dzieci do przedszkoli, 513 do szkół podstawowych, 208 do szkół gimnazjalnych, a 698 do szkół licealnych.
- 572.** Przedszkola i szkoły prowadzone są przez parafie, zgromadzenia zakonne i stowarzyszenia katolików świeckich. W Kościele Gdańskim przedszkola i szkoły katolickie prowadzone są przez:
- a) parafie: św. Wojciecha w Gdańsku Św. Wojciechu, św. Kazimierza w Gdańsku Zaspie, NMP w Gdyni, św. Andrzeja Boboli w Gdyni Obłuzu, św. Franciszka w Żukowie;

- b) zgromadzenia zakonne: Sióstr Elżbietanek, Sióstr Duszy Chrystusowej, Sióstr Służebnic Matki Dobrego Pasterza, Sióstr Benedyktynek Misjonarek, Sióstr Antoninek, Sióstr Dominikanek, Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego, Braci Szkolnych, Ks. Jezuitów, Ks. Salezjanów;
- c) stowarzyszenia katolików świeckich: Akcji Katolickiej Archidiecezji Gdańskiej, Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Archidiecezji Gdańskiej.
- 573.** Kościołowi przysługuje prawo do zakładania szkół (jakiegokolwiek specjalności, rodzaju i stopnia), a także do kierowania nimi. Decyzja o powołaniu przedszkola i szkoły katolickiej zależy wyłącznie od biskupa diecezjalnego. On też sprawuje nad nią zwierzchnią władzę ze strony Kościoła (KPK 800–806; PSPE 11).
- 574.** Żadna szkoła nie może nosić nazwy szkoła katolicka bez zgody kompetentnej władzy kościelnej.
- 575.** Szkoła katolicka odwołuje się do chrześcijańskiej wizji człowieka i świata. Jest miejscem integralnego wychowania, ewangelizacji, inkulturacji i wdrażania dialogu życia pomiędzy młodymi różnych religii i środowisk społecznych.
- 576.** Zadania i program szkoły katolickiej zmierza do zapewnienia syntezy między wiarą, kulturą i życiem. W tej perspektywie jest otwarta dla wszystkich, którzy zaakceptują i podejmą ofertę programową. Najważniejszym jej zadaniem jest formacja katolików świadomych swego powołania i miejsca w Kościele i we współczesnym społeczeństwie (PSPE 12–13). Dlatego należy szczególnie starannie dobierać nauczycieli do pracy w szkołach ka-

tolickich, kierując się nie tylko ich kompetencją zawodową, zdolnościami wychowawczymi i dydaktycznymi, ale także walorami etycznymi i praktykowaniem życia sakramentalnego.

577. Charakter i tożsamość przedszkola i szkoły katolickiej wyrażają się w zapewnieniu ważnego miejsca i wysokiego poziomu nauczania religii. W przedszkolach i w szkołach katolickich nauczanie religii ma charakter przedmiotu obowiązkowego i stanowi ośrodek całego procesu wychowawczego. Katecheza w przedszkolu odbywa się w wymiarze przynajmniej 2 zajęć tygodniowo, a w szkołach w wymiarze 2 godzin tygodniowo. Nauczanie religii prowadzone jest według programu katechetycznego obowiązującego w Archidiecezji Gdańskiej.
578. Szkoły katolickie kierują się odrębnymi przepisami, wydanymi przez Kongregację Wychowania Katolickiego oraz prawo partykularne. Szczegółowe uregulowania dla szkół katolickich w Polsce znajdujemy w Ramowym Statucie Szkół Katolickich (zob. załącznik).
579. Szkoły katolickie tworzą Radę Szkół Katolickich Archidiecezji Gdańskiej oraz należą do Rady Szkół Katolickich w Polsce.

Programy nauczania i podręczniki

580. W posłudze katechetycznej w parafii oraz w nauczaniu religii w przedszkolu i w szkole należy korzystać z programów i podręczników zatwierdzonych przez Kościół i obowiązujących w Archidiecezji Gdańskiej. Synod zachęca środowisko katechetów do pracy nad programami uwzględniającymi właściwą Kościołowi Gdańskiemu specyficzną tematykę.

DUSZPASTERSTWO KATECHETYCZNE W PARAFII

- 581.** Archidiecezja Gdańska w 2001 r. liczyła 181 parafii. We wszystkich prowadzona jest posługa katechetyczna. Objęte nią są dzieci, młodzież, dorośli, osoby specjalnej troski oraz osoby należące do stowarzyszeń, ruchów i zespołów duszpasterskich.
- 582.** Parafia jest podstawowym i najbardziej znaczącym „miejscem” katechezy dzieci i rodziców; miejscem nauczania, wychowania i żywego doświadczenia wiary; miejscem pełniącym funkcję integracyjną wobec różnych środowisk (DOK 257; KKK 2226).
- 583.** W parafiach, w których pracuje co najmniej dwóch katechetów, powinna istnieć rada katechetyczna z ks. proboszczem na czele.
- 584.** Na terenie parafii za katechezę odpowiada ks. proboszcz. Do jego obowiązków należy:
- koordynacja katechezy we wszystkich przedszkolach i szkołach,
 - troska o systematyczną katechezę sakramentalną oraz o katechezę dla osób nieobjętych katechezą szkolną,
 - organizowanie systematycznych spotkań z personelem katechetycznym parafii,
 - informowanie katechetów o spotkaniach formacyjnych prowadzonych przez Wydział Katechetyczny
 - troska o realizację programu katechetycznego obowiązującego w Archidiecezji Gdańskiej,
 - przesyłanie corocznych ankiet katechetycznych do Wydziału Katechetycznego,

- kierowanie pisemnej prośby do Wydziału Katechetycznego o misję kanoniczną do katechizacji dla danej osoby do przedszkola lub szkoły znajdującej się na terenie parafii, a także o jej cofnięcie,
- organizowanie w okresie Wielkiego Postu rekolekcji trzydniowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

Katecheza parafialna

- 585.** Ponieważ pierwszoplanowym miejscem katechezy jest parafia, dlatego w Archidiecezji Gdańskiej nauczanie religii dzieci i młodzieży przygotowującej się do przyjęcia sakramentów świętych prowadzona jest w parafii zamieszkania (PSPE 61).
- 586.** Bezpośrednie przygotowanie do I Komunii świętej odbywa się w klasie drugiej szkoły podstawowej. Dzieci klas drugich od początku roku szkolnego zobowiązane są do uczestnictwa raz w tygodniu w dodatkowej katechezie.
- 587.** Synod postanawia, że do sakramentu bierzmowania będzie przystępować młodzież trzecich klas gimnazjalnych (w małych parafiach również z drugiej klasy gimnazjum). Bezpośrednie przygotowanie do tego sakramentu rozpoczyna się w drugim semestrze klasy drugiej gimnazjalnej i kontynuowane jest w klasie trzeciej.
- 588.** Przygotowanie do I Komunii świętej i sakramentu bierzmowania prowadzone jest zgodnie z obowiązującym programem katechetycznym w Archidiecezji Gdańskiej. Szczegółowe wskazania dotyczące katechezy przygotowującej do I Komunii świętej i sakramentu bierzmowania zawiera: instrukcja o przygotowaniu dzieci do I Komunii świętej oraz instrukcja o przygotowaniu do sakramentu bierzmowania (zob. załączniki).

589. Synod zaleca, poprzedzone odpowiednim przygotowaniem, uroczyste obchodzenie rocznicy I Komunii świętej i sakramentu bierzmowania.
590. Wielkie znaczenie katechetyczne dla dzieci i młodzieży mają m.in. pielgrzymki do sanktuariów czy wyjazdy wakacyjne. Duszpasterze winni popierać, umożliwiać, organizować i wspierać takie formy głoszenia słowa Bożego oraz dobrze je zaplanować.

Duszpasterstwo dzieci i młodzieży

591. Duszpasterstwo dzieci i młodzieży należy do podstawowych zadań Kościoła. Można je określić jako całość wyspecjalizowanych oraz zróżnicowanych działań i akcji, które wspólnota kościelna podejmuje dla dobra dzieci i młodzieży, aby uwzględniając jej konkretne uwarunkowania życiowe, urzeczywistniać względem niej zbawczy zamiar Boga.
592. Zasadnicze cele duszpasterstwa dzieci i młodzieży to:
- a) doprowadzenie do dojrzałości w wierze, aby Jezus Chrystus był źródłem myślenia, wartościowania i postępowania;
 - b) ukazywanie Jezusa Chrystusa jako Odkupiciela i Nauczyciela oraz pomaganie w nawiązywaniu z Nim osobistego dialogu;
 - c) wprowadzenie w życie modlitewne i sakramentalne;
 - d) pomaganie w odkryciu osobistego powołania;
 - e) rozbudzanie ducha apostołstwa;
 - f) docieranie do dzieci i młodzieży zbuntowanej, używającej alkoholu, narkotyków itp.
593. Miejscem podejmowania pasterskiej troski o młodych jest przede wszystkim parafia. Posługę tę podejmuje proboszcz parafii lub wyznaczony przez niego kapłan.

594. Wydział Duszpasterstwa Młodzieży organizuje rekolekcje zamknięte, pielgrzymkę maturzystów na Jasną Górę, dni skupienia i rekolekcje powołaniowe, kursy dla liderów pracujących z młodzieżą. Czuwa nad formacją i organizacją młodzieży udającej się na Światowe Dni Młodzieży i europejskie spotkania młodych organizowane przez Wspólnotę z Taizé oraz upowszechnia orędzia papieskie i nauczanie Magisterium Kościoła skierowane do młodych.
595. Diecezjalnemu duszpasterzowi młodzieży pomagają dekanalni duszpasterze powoływani przez biskupa diecezjalnego. Ich zadaniem jest koordynowanie działań duszpasterskich i pomoc w rozwoju wspólnot młodzieżowych w parafiach dekanatu. Wszyscy oni tworzą Radę ds. Duszpasterstwa Młodzieży, której w posłudze pomaga Diecezjalna Rada Młodych.
596. Duszpasterze dekanalni w łączności z Wydziałem Duszpasterstwa Młodzieży troszczą się o umożliwienie młodemu udziału we wspólnotowych rekolekcjach wakacyjnych czy w „wakacjach z Bogiem”.
597. Należy zachęcać dzieci i młodzież do lektury prasy katolickiej, książek religijnych i korzystania z innych środków przekazu w pogłębianiu swej wiedzy religijnej.

Katecheza środowiska akademickiego

598. Kościół posłany jest również do głoszenia słowa Bożego w środowisku akademickim, do którego należą studenci i pracownicy nauki. Synod zaleca, by dołożyć wszelkich możliwych starań, aby posługa głoszenia słowa Bożego w ramach duszpasterstwa akademickiego docierała do jak najszerszego grona.

Duszpasterstwo akademickie kieruje się w swej działalności własnym regulaminem.

Katecheza dorosłych

599. We wspólnocie parafialnej powinna się odbywać katecheza dla dorosłych. Jej adresatami są dorośli wierzący, którzy pragną pogłębienia wiary, a także dorośli, którzy są ochrzczeni, lecz oddalili się od wiary.
600. Katecheza dla dorosłych jest wielokierunkowa. Jej celem winna być: reewangelizacja, pogłębienie i rozwinięcie wiedzy religijnej, przygotowanie do apostołstwa i ewangelizacji oraz pogłębienie życia sakramentalnego.
601. Szczególne znaczenie ma katecheza dorosłych adresowana do rodziców w ramach przygotowania ich dzieci do sakramentów świętych. Pierwszą okazję stanowi chrzest dziecka. Przygotowanie do chrztu można potraktować jako specjalną formę katechezy dla rodziców dziecka i jego rodziców chrzestnych.
602. Bardzo ważną formą katechezy dorosłych, z której nie należy nigdy rezygnować, jest katecheza rodziców w związku z przygotowaniem ich dzieci do I Komunii świętej i sakramentu pokuty oraz rocznicy I Komunii świętej.
603. Katechetyczny charakter winny posiadać comiesięczne spotkania dla rodziców młodzieży przygotowującej się do przyjęcia sakramentu bierzmowania.
604. Ważną formą katechezy dorosłych są piesze i autokarowe pielgrzymki do sanktuariów, które winny być popierane i organizowane przez duszpasterzy.

Katecheza osób specjalnej troski

- 605.** Wspólnota parafialna winna być szczególnie wrażliwa na osoby, które cierpią z powodu fizycznego lub umysłowego upośledzenia. Należy im ofiarować odpowiednią katechezę zarówno w szkole, jak i w parafii, bądź też w innych miejscach formacyjnych, wspomagając zwłaszcza rodzinę (DOK 189; PSPE 62).
- 606.** Synod zwraca uwagę na potrzebę tworzenia odpowiednich warunków dla katechezy integracyjnej, która jest szansą dla osób specjalnej troski.

Ruchy, stowarzyszenia, zespoły

- 607.** Wszystkie ruchy, stowarzyszenia i zespoły katolickie działające na terenie Archidiecezji Gdańskiej winny aktywnie się troszczyć o katolickie nauczanie i wychowanie dzieci, młodzieży i dorosłych zgodnie z własnymi statutami. Wspólnoty te winny pozostawać pod opieką asystenta kościelnego.

WYCHOWANIE KATOLICKIE

- 608.** Kościół naucza, że „wychowanie zdąża do kształtowania osoby ludzkiej w kierunku jej celu ostatecznego, a równocześnie do dobra społeczności, których człowiek jest członkiem i w których obowiązkach, gdy dorośnie, będzie brał udział” (DWCH 1).
- 609.** Wychowanie Kościoła zmierza do przepojenia całego życia duchem Chrystusowym, do udzielania pomocy

wszystkim ludziom, do zdobywania pełnej doskonałości osoby ludzkiej, do dobra również ziemskiej społeczności i budowania świata bardziej ludzkiego (DWCH 3). Kościół zmierza do tego, aby wychowanie religijne niosło pomoc w stawaniu się człowiekiem ukształtowanym na wzór Chrystusa (Ef 4, 20–24). On bowiem w swej osobie i w tajemnicy swego posłannictwa pozwala człowiekowi lepiej zrozumieć siebie oraz swą godność. Pełnię tej godności odsłania przed człowiekiem tajemnica Chrystusa (RH 8).

610. Ujęcie wychowania katolickiego przez Synod w różnych jego dokumentach charakteryzuje się:

- a) rysem egzystencjalnym, gdyż w uzasadnieniu prawa do wychowania odwołuje się do godności osoby ludzkiej;
- b) rysem powszechności, gdyż obejmuje naturalny i nadnaturalny zakres wychowania danego człowieka oraz dotyczy w swej treści i oddziaływaniu wszystkich ludzi;
- c) rysem odpowiedzialności za każdego człowieka, począwszy od poczętego dziecka aż do ludzi dorosłych w każdym wieku.

Te charakterystyczne rysy są w nauczaniu Synodu uwytłaczane w odniesieniu do rodziny, szkoły i Kościoła. Mieszczą się one w wielu szczegółowych wskazaniach i zaleceniach zamieszczonych w poszczególnych dokumentach synodalnych.

611. W pełnieniu zadań wychowawczych Kościół podziela współodpowiedzialność z rodzicami, którzy muszą być uznani za pierwszych i głównych wychowawców dzieci i młodzieży (DWCH 3).

- 612.** Dzieci i młodzież objęci są oddziaływaniem wychowawczym i przykładem rodziców oraz religijną atmosferą życia domowego w ramach ciągłego i wielokierunkowego procesu uświęcania małżeństwa i rodziny. Dzięki silnym naturalnym więzom emocjonalnym rodzina jest również środowiskiem, w którym dokonuje się przekazywanie wartości religijnych oraz religijnych tradycji rodzinnych.
- 613.** Rodzina tworzy takie wartości duchowe, jak: miłość rodzicielska, szacunek i miłość dzieci do rodziców oraz solidarność rodzinną. Takich wartości nie tworzy żadna inna grupa społeczna. Prawidłowe kontakty uczuciowe w rodzinie są istotnym warunkiem kształtowania się sfery moralnej dziecka, jego wrażliwości na dobro, zdolności kochania i umiejętności współżycia z innymi. Stąd też Sobór Watykański II nazwał rodzinę „pierwszą szkołą cnót społecznych” (DWCH 3), gdyż w rodzinie chrześcijańskiej dziecko doświadcza zdrowej społeczności ludzkiej i Kościoła.
- 614.** We współpracy edukacyjnej rodziny, parafii i szkoły trzeba dążyć do wychowania sumienia dzieci i młodzieży. Winni oni się kierować prawym sumieniem w osobistym wyborze chrześcijańskich wartości moralnych, objętych obiektywnym porządkiem moralnym. W wierności dla głosu sumienia kryje się źródło prawdziwego etycznego poczucia własnej godności człowieka. Wychowanie sumienia powinno dokonywać się przez modlitwę i sakramenty, zwłaszcza przez sakrament pokuty i pojednania.
- 615.** Rodzice oraz szkoły i parafie, wypełniając swoją misję wychowawczą, powinny uwzględnić fakt, że wychowanie dziecka jest procesem przebiegającym etapami:

- od poznania, kim jestem – jako dziecko Boże ze swoją wielkością i małością;
- przez kim mogę być – rozpoznając i kształtując swoje możliwości i talenty;
- do kim się staję – coraz bardziej człowiekiem przyjmującym życie jako zadanie, rozróżniającym dobro i zło oraz dokonującym ciągłych, odpowiedzialnych i wolnych wyborów dobra.

W wychowaniu należy zwrócić szczególną uwagę:

- a) na człowieka dojrzałego, czyli przejmującego odpowiedzialność w zakresie swoich obowiązków;
- b) na człowieka wolnego, podejmującego wolne decyzje i żyjącego w wewnętrznej wolności;
- c) na człowieka chcącego się uczyć, czyli otwartego na ciągle nowe wiadomości;
- d) na człowieka krytycznego, zajmującego własne stanowisko i ocenę ludzi i rzeczy;
- e) na człowieka twórczego, wykorzystującego swe zdolności;
- f) na człowieka posiadającego umiejętność właściwego kontaktowania się z ludźmi.

616. Podstawowe instytucje wychowawcze muszą uwzględniać w wychowaniu także element historyczno-kulturowy. Wychowanie chrześcijańskie jest realizowane nie tylko z myślą o przyszłości, lecz również w ścisłym związku z tradycją, w której znajdują swe miejsce również tradycje narodowe. Dzieje narodu są integralnym składnikiem dziejów zbawienia. Szczególnie w Polsce zaznacza się silnie więź pomiędzy dziedzictwem Ewangelii i kultury, czego przejawem są dzieje świętych i bohaterów narodowych, arcydzieła literatury, malarstwa i innych dziedzin sztuki. Kościół dobrze rozumie zna-

czenie więzi młodego pokolenia z etyczną, kulturalną i religijną tradycją przeszłości. Stąd stara się uwzględnić w działaniu wychowawczym tradycję narodową i wychować do odpowiedzialności za najwyższe wartości, które będąc wartościami Ewangelii, stały się zarazem synonimami polskiego etosu, a więc do odpowiedzialności za umiłowanie narodowej niepodległości, polskiej tolerancji religijnej i polskiej ofiarności dla cierpiących bliźnich.

- 617.** W działaniach edukacyjnych należy też położyć silny nacisk na wychowanie społeczne. Dzieci i młodzież żyją w różnych społecznościach, pełnią w nich różne funkcje i role społeczne, zdobywają doświadczenie w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi, nabywają umiejętności życia i współdziałania w różnych wspólnotach, doznają przeżycia i akceptacji odrzucenia, współpracy i konfliktów, miłości i zawiści, współdziałania i rywalizacji. Zdobywane stopniowo doświadczenia i przeżycia prowadzą do kształtowania właściwej postawy wobec drugiego człowieka, środowiska i otaczającego świata ludzi. Oddziaływanie wychowawcze rodziny, Kościoła i społeczności wychodzi naprzeciw tym społecznym potrzebom dzieci i młodzieży oraz zmierza do tego, aby na sobie właściwym etapie rozwoju, jak też później jako ludzie dorośli, stawszy się dojrzałymi osobami ludzkimi, ogarniali wyobraźnią i poczuciem odpowiedzialności swoje osobiste życie w łączności z życiem społecznym narodu i Kościoła, państwa i ludzkości.
- 618.** Człowiek młody dąży do samorealizacji, szuka celu, nazywając go szczęściem, miłością, spokojem, radością, zbawieniem; szuka swej identyczności i tożsamości, szu-

ka akceptacji u innych. Praca wychowawcza musi nawiązać do tych dążeń oraz oczekiwań. Winna wykazać, że chrześcijaństwo potrafi je realizować dogłębniej i wszechstronniej niż jakikolwiek inny światopogląd. Konfrontacja życiowych pytań i dążeń z osobą Jezusa Chrystusa ma doprowadzić do odkrycia nowości, piękna, wartości i szansy życia każdego człowieka. Odkrycie to będzie jednak możliwe, gdy młody człowiek dostrzeże chrześcijańskie wzory osobowe w swoim środowisku, w swej parafii, w kontakcie z urzędowymi przedstawicielami Kościoła, także w słowie i w sakramencie Kościoła.

- 619.** Atmosfera społeczna, w jakiej dojrzewa współczesna młodzież, jest nacechowana wieloma zagrożeniami, takimi jak materializm praktyczny, konsumpcyjny styl życia, bezideowość, kryzys autorytetów, niejednokrotnie brak poczucia osobistej odpowiedzialności, zmysłowość i narzucany przez środki przekazu erotyzm, nieposzanowanie wspólnej własności, alkoholizm, narkomania. Młodzież studiująca i pracująca ulega w swej określonej części wpływom laickim, moralnie liberalnym, sprzecznym z religijnymi zasadami chrześcijańskimi. Deklaruje się ona jako młodzież wierząca, ale jej wiara jest niedojrzała, niepowiązana z życiem, nie znajduje punktów stycznych z osobistymi przekonaniem dotyczącymi tak podstawowych spraw, jak uczestnictwo w niedzielnej Mszy świętej i w życiu sakramentalnym, odnalezienie swego miejsca w życiu parafii, religijny wymiar miłości, wartość poczętego życia, czystość przedmałżeńska czy nierozzerwalność małżeństwa.

Obok wspomnianych już działań formacyjnych należy podkreślić konieczność ciągłego pogłębiania wiary, świa-

domego i koniecznego przechodzenia do wiary dojrzałej i miłości społecznej, poznania i umacniania swego powołania do świętości, do apostołstwa, do życia we wspólnocie Kościoła i parafii, do miłości w małżeństwie i rodzinie. Młodzi muszą nieraz zdecydowanie wyznawać wiarę w swych środowiskach, bronić jej wobec zarzutów i ataków oraz żyć według jej zasad.

- 620.** Młodzież powinna jak najliczniej włączać się do różnego rodzaju wspólnot samokształceniowych, modlitewnych, apostołskich, liturgicznych, charytatywnych, charyzmatycznych itp. Młodzież ma się w nich czuć sobą i wraz z innymi doskonalić siebie oraz środowisko, ma realizować w nich studium Pisma świętego i przeżywać dojrzałe liturgię Kościoła, ma rozwijać postawę apostołską, eklezjalną, miłość społeczną. Wszystko streszcza się w syntetycznym ujętym celu, jakim jest poznanie Jezusa Chrystusa i życie Ewangelią.

ZALECENIA PASTORALNE

- 621.** Synod zaleca wspólnotom parafialnym, aby we współpracy z władzami oświatowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi troszczyły się o wychowanie religijne i patriotyczne.
- 622.** Synod zachęca wszystkie osoby pracujące w środkach społecznego przekazu oraz w sferze kultury do promowania wartości chrześcijańskich.

623. Synod zobowiązuje rodziców, duszpasterzy i wychowawców do nauczania i wychowywania dzieci i młodzieży w duchu Ewangelii.
624. Synod podkreśla znaczenie duszpasterstwa nauczycieli i wychowawców. Zachęca do kształtowania grup nauczycieli w duchu Ewangelii, by przyjść im z pomocą w tworzeniu syntezy kultury i wiary.
625. Synod postuluje powołanie Archidiecezjalnego Centrum Metodycznego w Wydziale Katechetycznym.
626. Kierując się troską o formację dydaktyczną katechetów, Synod zaleca powiększenie grona doradców metodycznych w Archidiecezji Gdańskiej.
627. W celu doskonalenia zawodowego Synod zaleca powołanie Centrum Doskonalenia Nauczycieli przy Wydziale Katechetycznym.
628. Synod zaleca, by powstawały nowe przedszkola i szkoły katolickie na terenie Archidiecezji Gdańskiej prowadzone przez parafie, zgromadzenia zakonne, instytucje i stowarzyszenia katolickie.
629. Ważny nurt w duszpasterstwie dzieci i młodzieży stanowią ruchy i stowarzyszenia katolickie, o których istnienie powinno się szczególnie zabiegać i otaczać opieką duszpasterską. Synod zachęca, by w każdej parafii dzieci i młodzież należała m.in. do Ruchu Światło-Życie czy Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży lub do innych wspólnot.

- 630.** Synod w trosce o pogłębienie ducha wiary zaleca czynny udział dzieci i młodzieży:
- w życiu liturgicznym i sakramentalnym Kościoła,
 - w posłudze charytatywnej,
 - w rekolekcjach i w pielgrzymkach,
 - w Gdańskich Dniach Modlitwy Młodych,
 - w Światowych Dniach Młodzieży,
 - w Święcie Młodych w Niedzielę Palmową,
 - w czuwaniu przed Zesłaniem Ducha Świętego,
 - w corocznym nabożeństwie Drogi Krzyżowej w Wejherowie,
 - w odpuszczeniu diecezjalnym ku czci św. Wojciecha.
- 631.** Synod zaleca:
- a) udostępnienie dzieciom i młodzieży w każdej parafii pomieszczenia (salki), w których mogłaby się spotykać,
 - b) tworzenie parafialnych kawiarenek, klubów i świetlic, w których dzieci i młodzież mogłaby spędzać wolny czas,
 - c) tworzenie parafialnych klubów sportowych, umożliwiających czynny wypoczynek.
- 632.** Katecheza dorosłych podejmowana jest także przez ruchy, stowarzyszenia i organizacje katolickie, w których dokonuje się chrześcijańska formacja laikatów. Synod zaleca propagowanie i rozwijanie tej formy katechezy dorosłych.
- 633.** Synod postuluje, aby cała działalność wychowawcza i formacyjna rodziny, szkoły i parafii była przeniknięta impulsami i normami wywodzącymi się z osoby, życia i nauczania Jezusa Chrystusa, który musi być zarazem najdoskonalszym wzorem osobowym w samorealizacji

chrześcijanina, źródłem jego wolności i nadziei oraz nowego i pełnego doświadczenia Boga.

634. Synod apeluje do wszystkich wiernych Kościoła Gdańskiego o gorliwe podejmowanie odpowiedzialności za nauczanie i wychowanie, które trzeba uczynić przedmiotem stałej modlitwy.
635. Synod wyraża wdzięczność wszystkim zaangażowanym i uczestniczącym w dziele przepowiadania słowa Bożego za trud i troskę o chrześcijańskie wychowanie narodu polskiego.